

דברי תורה

מאת כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנאמרו בשב"ק פרשת בהעלותך תשפ"ב לפ"ק

יוצא לאור ע"י מכון מעדני מלך וויען - גליון אלף רצ"ט

דרשת פרקי אבות

את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות, ויעש כן אהרן אל מול פני המנורה העלה נרותיה כאשר צוה ה' את משה (ב-ה). וברש"י אל מול פני המנורה, אל מול נר אמצעי שאינו בקנים, אלא בגוף של מנורה. יאירו שבעת הנרות, שלשה המזרחיים פונים למול האמצעי, הפתילות שבהן, וכן שלשה המערביים ראשי הפתילות למול האמצעי. ויעש כן אהרן, להגיד שבחו של אהרן שלא שינה ע"כ. ובודאי יש בציור המנורה והדלקתה סודות מופלגות, אמנם גם בפשוטן של דברים יש בזה ענינים. חדא, מהו ענין שבעת הנרות דייקא. שנית, שכולם היו פונים להנר האמצעי. שלישית, מהו השבח הגדול של אהרן שלא שינה – ושוב אומר הכתוב, וזה מעשה המנורה וגו', כמראה אשר הראה ה' את משה כן עשה את המנורה (ה-ד). ולכאורה אין לעשיית המנורה כמראה אשר הראה ה' את משה שייכות לכאן, דמיירי הכא במצות הדלקתו.

ונראה דהנהגה אנו אומרים (בברכת ההפטורה) כי בשם קדשך נשבעת לו 'שלא יכבה נרו לעולם ועד'. וצריך ביאור למה מתאר נצחיות מלכות בית דוד, שלא ינחלו עוד אחרים את כבודו, במה שלא יכבה נרו. וכן אנו מתפללים

במשנה (אבות ב-א) רבי אומר איזהו דרך ישרה שיבור לו האדם, כל שהיא תפארת לעושיה ותפארת לו מן האדם. וברע"ב פירש דקאי על מדות בני אדם שילך בדרך האמצעי, ולא יטה לאחד משתי הקצוות, שאם הוא כילי ביותר, יש תפארת לו שאוסף ממון הרבה, אבל אין בני אדם מפאריין אותו, ואם מפוזר יותר מן הראוי, בני אדם המקבלים מפארים אותו, אבל אינו תפארת לעושיה, אך מדת הנדיבות שהיא אמצעית בין הכילי והפיזור, היא תפארת לעושיה ותפארת לו מן האדם, וכן הדין בכל שאר המדות עכ"ד.

ולא"ל במשנה (ב-ד) הלל אומר אל תפרוש מן הצבור, ואל תאמן בעצמך עד יום מותך ע"כ. וברע"ב אל תפרוש מן הצבור, אלא השתתף בצרתם, שכל הפרוש מן הציבור אינו רואה בנחמת הציבור (תענית יא). ואל תאמן בעצמך עד יום מותך, שהרי יוחנן כהן גדול שימש בכהונה גדולה שמונים שנה ולבסוף נעשה צדוקי (ברכות טז).

*

ונראה בהקדם לבאר מצות הדלקת המנורה שנאמרה בפרשתנו, דבר אל אהרן ואמרת אליו בהעלותך

קול רנה וישועה באהלי צדיקים

ברגשי גיל ושמחה ומתוך שבח והודי' להשי"ת, הננו מגישים מעומקא דליבא, ברכת מזל טבא וגדיא יאה, קדם עטרת ראשנו

~ כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א ~

לרגל השמחה השרויה במעון קדשו למזל טוב

בהכנס לעול התורה והמצות נכדו היקר הב' ישראל נ"ו בן הרה"ג רבי יואל משה מרדכי שליט"א - ר"מ בישיבתנו הק'.

יהא רעווא שיזכה לשובע שמחות ורב תענוג ונחת דקדושה מכל יו"ח מתוך בריות גופא ונהורא מעליא עד ביאת גוא"צ בב"א.

(בתפלת ימים הנוראים) וצמיחת קרן לדוד עבדך 'ועריכת נר' לבן ישי משיחך במהרה בימינו.

ויש לומר דבגמרא (מנחות צח:) פליגי תנאי איך היה המנורה מונח בהיכל, דרבי סבירא ליה מזרח ומערב היו מונחים, מדכתיב בנר המערבי (ויקרא כד-ג) יערוך אותו אהרן וגו' לפני ה', מכלל דכולהו לאו לפני ה' [דמשמע אותו לפני ה' ואין אחר לפני ה', אלמא חד הוא דהוי כלפי מערב לצד בית קדשי הקדשים, אלמא מזרח ומערב מונחים, והחיצון של צד מערב קרי ליה נר מערבי], ואי סלקא דעתך צפון ודרום, כולהו נמי לפני ה' נינהו [דאי בצפון, אישתכח דכולהו פי הפתילות שוות למערב]. ורבי אלעזר בן רבי שמעון סבירא ליה, צפון ודרום הוה מנחה, אלא הכתיב יערוך אותו אהרן ובניו [דמשמע אחד לפני ה' ותו לא], דמצדד להו אצדודי [לעולם צפון ודרום מנחי, ואפילו הכי ליכא אלא חד כלפי מערב, והיינו אמצעי, שפי הפתילה כלפי מערב ושאר הפתילות מצודדות פיהן כלפי האמצעי, שג' של צד צפון מצודדות כלפי דרום, וג' של צד דרום מצודדות כלפי צפון], דתניא אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות, מלמד שהיו מצודדין פניהם כלפי נר אמצעי, [אמצעי עומד על גופה של מנורה והשאר על הקנים, ומשמע קרא אותן שעל הקנים מצודדות כלפי אותה של מערב] ע"כ.

והנה מדברי רש"י שם נראה, דלדעת רבי הנר האחרונה לצד מערב היא הנר המערבי. [אך במקום אחר פירש רש"י (שבת כב: ד"ה נר) דנר המערבי הוא נר השני מצד מזרח, והוא משום דאין מעבירין על המצות, וכי עייל בהיכל, בקמא פגע ברישא, וביה לא מצי לאתחולי דכתיב יערוך אותו 'לפני ה', שנר התמיד יהיה לפני ה', בהכרח שיש נר אחד לפחות שנמצא ממזרח לו, ועל כן הנר השני ממזרח הוא נר המערבי ע"ש].

וכבר כתבו בספח"ק כי השבעה נרות הם נגד שבעה מדות העליונות, חסד וגבורה וכו', ונגד השבעה רועים אברהם יצחק יעקב משה אהרן יוסף דוד. ובאבן שלמה בפרשתנו (אות ט) כתב לבאר בזה שבחו של אהרן שלא שינה, על פי מה שמספרים שהרה"ק רבי צבי הירש מרימנוב זי"ע השתדך עם הרה"ק מוה"ר רבי ישראל מרוזין זי"ע, והיה הוא קורא הכתובה, והיה כתוב בת הרה"ק איש אלקים מהר"צ, והיה קורא גם את זה בהתלהבות וקול גדול. ומזה היה נראה גודל התמימות ומדת השתוות שלו, שלא נתפעל מזה כלום מה שקרא שבחו הגדול, וכמו שכתוב בחובות הלבבות (שער יחוד המעשה פרק ה) שצריכין

לראות להגיע למדת השתוות שיהיה שוה אצלו אם ישבחוהו או יגנוהו, ואל יתפעל מזה יותר מזה ע"ש.

ואם כן כשהיה אהרן מדליק, היה מכויין זה נגד אברהם מדת החסד וכו', וכשבא לנר החמישי היה מתכוין זה נגד אהרן מדת הוד, שהיה מרכבה להוד, והיה נראה לכאורה שלא יזכיר את שבחו הגדול שהוא מרכבה להוד, כי זה גאות גדול. אבל אהרן קדוש ה' בגודל תמימותו ומדת השתוות שלו, לא שינה כלל, והיה מזכיר שבחו ולא נתפעל מזה כלום. וזה קא משמע לן הכתוב ויעש כן אהרן, להגיד שבחו שלא שינה כלל, רק אמר שבחו הגדול, כמו הרה"ק מרימנוב שאמר על עצמו הרב הקדוש איש אלקים ע"כ.

ומעתה לפי שיטת רש"י במנחות, דהנר האחרונה לצד השכינה היא הנר המערבי, שנר זה מכויין נגד דוד, מדת מלכות, ועל נר זה נאמר להעלות 'נר תמיד', שמצותו להיות דלוק תמיד, וממנה היה מדליק וממנה היה מסיים, על כרחק שמלכות בית דוד תעודתו 'שלא יכבה נרו לעולם ועד', ועל זה אנו מתפללים שנוכה לראות 'עריכת נר לבן ישי משיחך', כי נר המערבי במקדש הוא נרו של דוד שאורה נצחי.

*

ובגמרא (מנחות שם) אמרו, אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות, אמר רבי נתן מכאן שאמצעי משובח [לגבי שלש שקורין בספר תורה בשני ובחמישי, ואמרינן במסכת מגילה (כא.) אין פוחתין מעשרה פסוקים, וקאמר רבי נתן דאמצעי משובח וקורא ארבעה, והשאר ג' ג'] ע"כ. וביאורו הוא דאיתא בגמרא (בבא בתרא כה:) אמר רבי יצחק הרוצה שיחכים ידרים [בתפלתו יחזיר פניו לדרום], ושיעשיר יצפין, וסימניך [שלא תחליף] שלחן בצפון ומנורה בדרום. ורבי יהושע בן לוי אמר לעולם ידרים, שמתוך שמתחכם מתעשר, שנאמר (משלי ג-טו) אורך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד. והא רבי יהושע בן לוי אמר שכינה במערב, דמצדד אצדודי [מעט לצד דרום] ע"כ.

והנה מה שנתן סימנא, מנורה בדרום, אינה רק סימן שלא תחליף, אלא זהו גם סיבה וראיה שהרוצה להחכים ידרים, כי על התורה נאמרה (משלי ו-כג) כי נר מצוה ותורה אור, והמנורה בבית ה', על ידה היה מושפע לעולם הארת עינים בחכמת התורה, וכיון שמנורה בדרום, על כן שם היא שורש החכמה והשפעתה, ועל כן הרוצה שיחכים ידרים. – ומעתה בהיות שבמנורה שורש חכמת התורה אנו רואים

שהאמצעי משובח, אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות, על כן שפיר אנו למדים ממנה לקריאת התורה, שגם שם אמצעי משובח.

וכיון דבמנורה אמצעי משובח, על כן נבחר אהרן דייקא להדלקתו, 'בהעלותך' את הנרות, כי גם אהרן היה האמצעי, כי לעמרם אביו היה שלשה בנים, ומרים היתה הגדולה, ואהרן אמצעי, ואחריו משה, על כן היה אהרן מתאים להדלקת המנורה, אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות, שהאמצעי משובח.

*

ולפי מה שנתבאר דשבעת נרות המנורה רומזים על השבעה רועים, ואם כן הנר האמצעי מכוון נגד משה רבינו, אשר כל פיות הנרות פונות אליו, כי הוא עולה על כולם, דהרי רק משה עלה למרום, ולא קם נביא עוד בישראל כמשה, אשר ידעו ה' פנים אל פנים (דברים לד-ו), ועל כן כל הנרות נכנעים ופונים לפניו, וגם כי משה עמוד התורה, אשר תלמוד תורה כנגד כולם (פאה א-א). ולא עוד אלא נרו היא הנר המערבי, הנר תמיד שמאיר לעולם, כי אין לנו שיוור רק התורה הזאת, ורק היא עומדת לנו גם בכבוד הגלות, אשר הפורש ממנה פורש מן החיים. – וזהו שאמר 'כמראה אשר הראה ה' את משה, כמו המראה אשר הראה ה' לנו את משה עצמו, כי אין לפניו חביב יותר ממנו, אשר דבר ה' אל משה פנים אל פנים, כאשר ידבר איש אל רעהו (שמות לג-א), 'כן עשה את המנורה', אשר כל הנרות יהיו פונות אל מול פני המנורה, שמכוון נגד משה רבינו.

*

ונראה עוד במה שהמנורה מלמדת אותנו שהאמצעי משובח, דמבואר ברמב"ם (ה' דעות א-א) וז"ל, דעות הרבה יש לכל אחד ואחד מבני אדם, וזו משונה מזו ורחוקה ממנו ביותר, יש אדם שהוא בעל חמה כועס תמיד, ויש אדם שדעתו מיושבת עליו ואינו כועס כלל, ואם יכעס יכעס כעס מעט בכמה שנים. ויש אדם שהוא גבה לב ביותר, ויש שהוא שפל רוח ביותר. ויש שהוא בעל תאווה, לא תשבע נפשו מהלוך בתאווה, ויש שהוא בעל לב טהור מאד ולא יתאווה אפילו לדברים מעטים שהגוף צריך להן. ויש בעל נפש רחבה שלא תשבע נפשו מכל ממון העולם, כענין שנאמר (קהלת ה-ט) אוהב כסף לא ישבע כסף, ויש מקצר נפשו שדיו אפילו דבר מעט שלא יספיק לו ולא ירדוף להשיג כל צרכו. ויש שהוא מסגף עצמו ברעב וקובץ

על ידו ואינו אוכל פרוטה משלו אלא בצער גדול, ויש שהוא מאבד כל ממונו בידו לדעתו. ועל דרכים אלו שאר כל הדעות, כגון מהולל ואונן, וכילי ושווע, ואכזרי ורחמן, ורך לבב ואמיץ לב, וכיוצא בהן. וכתב שוב (בהלכה ד) הדרך הישרה היא מדה בינונית שבכל דעה ודעה מכל הדעות שיש לו לאדם, והיא הדעה שהיא רחוקה משתי הקצוות ריחוק שוה ואינה קרובה לא לזו ולא לזו, לפיכך צוו חכמים הראשונים שיהא אדם שם דעותיו תמיד ומשער אותם ומכוין אותם בדרך האמצעית כדי שיהא שלם ע"כ. וכן כתב שוב (ג-א) שמא יאמר אדם הואיל והקנאה והתאוה והכבוד וכיוצא בהם דרך רעה הן ומוציאין את האדם מן העולם, אפרוש מהן ביותר ואתרחק לצד האחרון, עד שלא יאכל בשר ולא ישתה יין ולא ישא אשה ולא ישב בדירה נאה ולא ילבש מלבוש נאה אלא השק והצמר הקשה וכיוצא בהן כגון כהני העובדי כוכבים, גם זה דרך רעה היא ואסור לילך בה. המהלך בדרך זו נקרא חוטא, שהרי הוא אומר בנוזר (במדבר ו-א) וכפר עליו מאשר חטא על הנפש, אמרו חכמים (תענית יא). ומה אם נוזר שלא פירש אלא מן היין צריך כפרה, המונע עצמו מכל דבר דובר על אחת כמה וכמה ע"כ.

ואם זהו בכל אדם, שיש להשתדל ללכת בדרך האמצעי, מכל שכן בראשי ישראל שעומדים לסמל לאחרים בהנהגתם. ומצינו בפרשתנו, ותדבר מרים ואהרן במשה על אודות האשה הכושית אשר לקח כי אשה כושית לקח (יב-א). וברש"י שדיברו על אודות גירושיה ע"כ. וביאר בחתם סופר (נב:) כי הכתוב אומר (תהלים קיב-ד) זרח בחושך אור לישרים, חנון ורחום וצדיק, טוב איש חונן ומלוה יכלכל דבריו במשפט. הכוונה, כי צדיק שאינו מכלכל דברי עצמו במשפט בדרך הממוצע, אלא פורש עצמו לגמרי מן העולם, אותו צדיק איננו מזריח אור לישרים, כי אין למדין ממנו להיות פרושים מכל וכל, דזה אי אפשר, וממילא הולכים אחר תאוות לבם הרע. אך הצדיק שמכלכל דבריו במשפט, אוכל הראוי ושותה הראוי ונושא אשה ומגדל בנו, והכל בצדק משפט ומשרים בקדושה וטהרה, זה זורח אור לישרים, כי למדין ממנו, הלא פלוני אוכל ושותה ונושא אשה, והרי הוא חן וחנון חי וקיים אהוב וחביב ונחמד, למה לנו לפרוץ גדר התורה על מגן, הלא נוכל לנחול ב' עולמות. הנה כי כן דברי מרים ואהרן במשה, ואמרו מה שישראל מתרעמים איש לפתח אהלו (יא-ט) על פולמוס של עריות (יומא עה:), שאין להם ממי ללמוד, כי משה נשא כושית והוצרך לפרוש, ואין ללמוד מפרוש, אבל אי היה נושא אשה ישראלית ולא היה צריך לפרוש, היו לומדים ממנו להיות נוהג בדרך כל הארץ איש עם זיווגו הראוי ולא יתן

עיניו באחרת ע"כ. וזהו שלימדה אותנו המנורה, כי יש נרות העומדות יותר לימין, ויש נרות העומדות יותר לשמאל, ועל כולם מוטל להשתדל להיות פונות להנר האמצעי, להגיע לשביל הזהב שהיא מדה הבינונית, בכל עניניהם.

ורבינו מרן החתם סופר זצ"ל היה גם בזה נאה דורש ונאה מקיים, וכמו שכתב בנו הגה"צ רבי שמעון סופר זצ"ל אב"ד קראקא במכתב (אגרות סופרים סימן כד), הכלל כל ערום יעשה בדעת לפי הדור לפי המקום ולפי הזמן, שיהיו כל דרכיו מבוססים ומתוקנים ומקובלים על הבריות כדי לקרבם אל התורה, וכך היו דרכי אבותינו ורבותינו הקדושים זי"ע, עם עוצם קדושתם חסידותם ופרישתם, גדלה צניעותם הצנע לכת עם ה', ובאו בחדריו בחדרי לבבם ובמשכיות כליותיהם ומחשבותיהם, ועל פני כל העם נהגו מנהג דרך ארץ כפי מה שיסבלו הבריות וכו'. וכך היתה מדתו של אאמ"ו זצ"ל זי"ע, כל מי שהיה מתבונן בדרכיו ראה כי תנועותיו בדביקות גדולה בה' ותורתו על פי כתבי האר"י חוה"ק, באופן שבני האדם הפשוטים לא הרגישו בו שום השתנות ממנהג הציבור. וכן היה בלי ספק דרכו של זקיננו מאור הגולה רבינו עקיבא זצ"ל זי"ע, המה עמודי העולם אשר כל בית ישראל נשען עליהם, מפיהם אנו חיים, ובדרכם נלך בטח במסילה העולה למעלה בקודש להפיק רצון מה' עב"ל.

ויסופר על הגה"צ בעל החפץ חיים זצ"ל שהיה מרבה לדבר עם האנשים הסובבים אותו. ואמר כי בהיות שחיבר ספר על שמירת הלשון, ואם הוא ימעט בדיבור, יאמרו בני אדם כי מי שרוצה לשמור דיבורו, צריך שיהיה שתקן, שזהו נגד תכונת נפשם, שאי אפשר להם להיות כן, על כן הרבה לדבר, להראות כי יכולים להרבות בדברים, ועם כל זה יהיו נשמרים מלדבר דברי איסור ע"כ. וזהו מוסר השכל, שיש להאדם לנהוג עצמו במעשיו, באופן שיוכלו אחרים ללמוד ממנו וללכת בדרכיו.

ומדה זו מציינו ביתר שאת אצל אהרן הכהן, שהיה דעתו מעורב עם הבריות, להיות איש בין אנשים, וכמאמרם (אבות א"ב) הוי מתלמידיו של אהרן, אוהב שלום ורודף שלום, אוהב את הבריות ומקרבן לתורה ע"כ. שעל ידי שלא היה מתנהג בהתנשאות נגד אחרים, להיות פרוש מבני אדם, על כן היתה השפעתו מרובה על כל העם, והיו למדים מהנהגתו, ובוה עצמו גם כן היה מקרבן לתורה.

ואיתא באבות דרבי נתן (יב"ד) מפני מה בכו ישראל את אהרן שלשים יום, מפני שדן אהרן דין אמת

לאמיתו, מנין, לא אמר לאיש שסרחת ולא לאשה שסרחת, לכך נאמר (במדבר כ"ט) ויבכו אותו כל בית ישראל. אבל משה שמוכיחן בדברים קשים נאמר ויבכו בני ישראל את משה (דברים לד-ח). ועד כמה אלפים היו בישראל שנקראו שמם אהרן, שאלמלא אהרן לא בא זה לעולם ע"כ.

ולכן אחר שצוה הכתוב, בהעלותך את הנרות 'אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות', ללמד שהדרך האמצעי היא השביל הזהב שמשובח. אמר הכתוב, 'ייעש כן אהרן', אהרן לעצמו בהנהגתו גם כן עשה כן, ומה שנצטווה 'אל מול פני המנורה העלה נרותיה', כן עשה גם בעצמו, שהנהגתו היה תמיד בדרך האמצעי, 'ומגיד שבחו של אהרן שלא שינה', שהיה מתנהג באנושיותו כמו כל בני אדם, ולא שינה בגודל חסידותו להיות הנהגתו כלפי חוץ שונה מכל בני אדם, אלא אוהב את הבריות, להיות מעורב ביחד עמהם, ועל ידי זה רבים השיב מעון. – וזהו שאמר עליו הכתוב (מלאכי ב-1) כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו, כי אהרן הכהן היה שומר על הדעות שלו, שלא ינטה לאחד מהקצוות, אלא כל מעשיו יהיו תמיד בדרך הממוצע, ועל ידי זה 'תורה יבקשו מפיהו', כי בהתנהגותו היה לבני ישראל דמות וסמל, שגם הם יוכלו להיות כמותו.

*

והנה הנר האמצעי, פי הנר מצודד נגד מערב, לעומת קודש הקדשים, וענינו דמבואר בתורת משה בפרשתנו (לו). כי שבעת קני המנורה מרמזים אקרא דכתיב (ישעיה לג-1) והיה אמונת עתיך חוסן ישועות חכמת ודעת, שהם ששה סדרי משנה, ומסיים יראת ה' היא אוצרו, ואמרו חז"ל (שבת לא). אי יראת ה' היא אוצרו אין, ואם לאו לא יועילו לו ששה סדרי משנה, כי הוא זה תכלית הכל, והיא הקנה האמצעי אשר ששת הקנים פונים אליו ע"כ. ועל כן הנר האמצעי מצודד רק לעומת השכינה ששורה במערב על ארון ה', שכאשר יראת ה' היא אוצרו, אין אצלו שום חשבונות ופניות, רק עומד לנגד עיניו השכינה, לעשות רצון קונו באימה וביראה. והששת נרות הרומוזות על בעלי התורה, ששה סדרי משנה. פונות להנקודה האמצעית, אוצר של יראת שמים.

*

והנה מאמר זו, 'הוי מתלמידיו של אהרן, אוהב הבריות ומקרבן לתורה', איתא במשנה משמו של הלל הזקן, כי זה היה גם מדתו של הלל עצמו, וכמאמרם (שבת ל):

זכר פירשו דורשי רשומות, שזה בא לרמוז, שכאשר אדם עוזב את ביתו בימי הקיץ, יתכן שיהא ירידה בעבודת קונו, אשר כל ימות השנה מסודר בתפלתו ותורתו בבית המדרש, ובאכילתו בביתו, הכל על דרכי התורה. ולא כן הוא כאשר נמצא על הדרך, ופרשת 'ויהי בנסוע' היא ספר בפני עצמו ע"כ.

אמנם באמת לא כן הוא, כי יתכן לנצל הימים הללו להתעלות, זמן שאינו טרוד בפרנסתו, ויוכל להאריך בתפלתו להתפלל מלה במלה בכוונה, ויש לו שעות רבות שיוכל לנצלם לתורה, עד שפרשת ויהי בנסוע נעשה לו לזמן של התעלות. וזהו הרמז, שהן אמת שיתכן לפעמים שפרשת ויהי בנסוע נעקרת ממקומה בהתורה, שאין עבודת קונו על הדרך כמו שהוא בביתו, אבל לעומת זה יתכן שהזמן של ויהי בנסוע, תהא ל'ספר חשוב' בעצמו, לנצל הימים להתעלות, והוא כאשר מכין עצמו מתחלה, להצטרף לעוד חברותא של החבורות של תורה, ולהתעלות בעבודת התפלה.

והנה עשה לה הקב"ה סימניות מלמעלה ולמטה, באותיות נו"ן הפוכה. והענין דאיתא בגמרא (ברכות ד:) מפני מה לא נאמרה נו"ן באשרי, מפני שיש בה מפתן של שונאי ישראל דכתיב (עמוס ה-ב) נפלה לא תוסיף קום בתולת ישראל ע"כ. הרי דאות נו"ן מורה על נפילה, ולכן פרשת ויהי בנסוע מוקפת באות נו"ן, כי בנסיעה על הדרך יתכן להיות להאדם נפילה. אבל הסימניות הם 'נו"ן הפוכה', להורות כי הזוכה יכול להיות אצלו ימים הללו ימי התעלות, נו"ן הפוכה, היפוך מנפילה. ויש לכל אחד לסדר עצמו איך יוכל לנצל הימים הללו לימים של התעלות.

*

ואמנם כי בשבוע הבעל"ט תהיה כינוס גדול לנשי ישראל, אודות נסיונות הזמן של טוכנולוגיא, ומוטל על כל אחד להשתדל שבני ביתו ישתתפו, כדי לשמוע דבר ה'. וכאשר יבואו בחזרה הביתה, להזהר מפליטת פה שיכול לצנן את התלהבותם לקיים דבר ה'. ואדרבה ליתן לה חיזוק רב שתוכל להוציא את שאיפתה מכח אל הפועל. ונזכה שתתקדש שם שמים בכינוס זו, ולזכות לביאת הגואל במהרה דידן.

לעולם יהא אדם ענוותן כהלל, ואל יהא קפדן כשמאי, וסיפרו (שם) על גר שדחפו שמאי בקפדנותו, ואמרו קפדנותו של שמאי בקשה לטורדנו מן העולם, ענוותנותו של הלל קרבנו תחת כנפי השכינה ע"ש. ולכן הזהיר הלל גם במשנתנו, 'אל תפרוש מן הצבור', שלא יהא שונה ופרוש מהצבור, שלפי גדול מעלתו לא יהא מעורב עמהם, כי פרישותו נשגב, למעלה יתר מהעם, ועל ידי זה הוא מובדל מהעם, כי אז לא יוכל להשפיע על הצבור, והנהגתו לא תתקבל על יתר העם, ולכן אל תפרוש מן הצבור.

אך יתכן שיאמר, אתנהג בפרישות והתעלות, ולא איכפת לי אם אחרים לא יוכלו ללמוד ממני, מכל מקום אני בעצמי אעלה על רום הפסגה בעבודת הבורא. אך בזה יש הפסד גדול גם לו, כי האדם מוגבל בעבודת קונו רק על שנות ימי חייו, אבל אחר זה במתים חפשי (תהלים פח-ו), כיון שמת נעשה חפשי מן התורה ומן המצוות (שבת ל.), ופסקה עבודתו. לא כן המדריך אחרים, ומכניסם תחת כנפי השכינה, הרי עבודתו נמשכת דור אחר דור, כי זכות מצותם ועבודתם תלוי בו, שהוא הביאם לחיי עולם. ועל כן סיים הלל, 'ואל תאמן בעצמך', כי די לך בהתעלות עצמי, ולא איכפת לך להיות פרוש מן הצבור. כי עבודת האדם לעצמו יש לו גבול, והוא רק 'עד יום מותך', ומאז ולהלאה הוא חפשי מתורה ומצוותיה, אבל כאשר תזכה את הרבים, ולא תפרוש מן הצבור, אז יפוצו מעינותיך גם להלאה, להיות נחשב תמיד בין החיים, על ידי שזוכה לזכות האחרים, ולהעלותם בתורת ה'.

*

והנה בפרשתנו נאמרה פרשת ויהי בנסוע הארון (י-לה). ואמרו חז"ל (שבת קטו:) פרשה זו עשה לה הקב"ה סימניות מלמעלה ולמטה [בתחלה ובסוף ויהי בנסוע הארון, להבדילה מן הסמוכות לה], לומר שאין זה מקומה [שאינה ראויה לכאן, דלאו בהליכות מסעות משתעי לעיל מינה, אלא בדגלים היתה ראויה ליכתב, בפרשת במדבר סיני]. רבי אומר לא מן השם הוא זה [לא זה השם של טעמי הסימניות, דמקומה הוא, דפרשה זו בתחלת מסע שנסעו מהר סיני איירי, כדכתיב לעיל מיניה ויהי בחדש השני בשנה השנית בעשרים לחדש נעלה הענן וגו'], אלא מפני שספר חשוב הוא בפני עצמו ע"כ.

סעודה שלישית

קדם אחד לחבירו במחשבה ולא בהבאה לפני המשכן, ועל זה הזכירם הכתוב לכולם בהשוואה ע"כ.

וביתר ביאור, כי עצם הקרבת הקרבן לבד אין בה חשיבות, וכמו שאמר הכתוב (תהלים נח) לא על זבחיך אוכיחך ועולותיך לנגדי תמיד, לא אקח מביתך פר ממכלאותיך עתודים, כי לי כל חיתו יער בהמות בהררי אלף, ידעתי כל עוף הרים וזיו שדי עמדי, אם ארעב לא אומר לך כי לי תבל ומלאה, האוכל בשר אבירים ודם עתודים אשתה. אך העיקר בהקרבת היא נדבת לבו של האדם, שמוכן למסור ממונו להביא דורן לקונו, והמחשבות טובות שעולות בלב האדם בעת הקרבתו, וכוונתו הרצויה בהבאתו. ולכן אם כי בחיצוניות הביאו כל הנשיאים קרבן שזה אחד לחבירו, אבל זהו רק לנגד האדם אשר יראה לעינים, אבל ה' שיראה ללב, לא היה אלו קרבנות שוות, כי פנימיות הכוונה של כל נשיא היה שונה מחבירו, ואינם קרבנות שוות. וזהו כוונת הכתוב שפירט כל קרבן נשיא בפני עצמו, להורות כי כל קרבן היה יחיד במינו, ואין לו דמיון לקרבן חבירו, ולא יוכל לומר שהי"ב נשיאים הקריבו קערה ומזרק וכו', כי בפנימיותם אין קערה ומזרק של נשיא אחד שזה להשני.

ומעתה אהרן ושבתו שלא עלה על לבם להביא קרבן לחנוכת המזבח עם כוונותיה המיוחדות לשבת לוי, לא השתתפו בחנוכת המזבח. ואם כי תהא להם לבושה ולכלימה, שכל הנשיאים הקריבו לשבטם, ואיה היה אהרן ושבתו, והיה גם להם להביא כמתכונתו של שאר הנשיאים, מכל מקום אהרן לא מביא קרבן רק בשביל שכולם מביאים גם הוא מביא, כי קרבן כזה לא ירצה לפני ה'. וקרבן כזה תהא רק למראית עיני העם שגם הם מביאים, אבל תהא חסרה מזה פנימיותה. ומוטב לאהרן לא להביא כלום, מלהביא קרבן רק בשביל שחבירו גם כן מביא. וכמו שפירש הר"ק מקוצק זצ"ל, לא תעשון כן לה' אלקיכם (דברים יב-ד), לפני השי"ת אין עושין כן, סתם ככה, מתוך רגילות או בוששה או כדי לצאת ידי חובה ע"כ.

ולכן כאשר חלשה דעתו של אהרן שלא היה עמהם בחנוכה, ומי היה מעכבו מלהשתתף, הלא היה יכול להביא קרבנותיו אחר כך כמו שהם הביאו. ועל כרחק שאהרן תורת אמת היתה בפיו, והוא לא מביא רק בשביל שגם חבירו הנשיאים מביאים. על זה אמר לו ה', חייך 'שלך

דבר אל אהרן ואמרת אליו, בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות, ויעש כן אהרן, אל מול פני המנורה העלה נרותיה כאשר צוה ה' את משה (ח-ב). ברש"י למה נסמכה פרשת המנורה לפרשת הנשיאים, לפי שבשראה אהרן חנוכת הנשיאים חלשה דעתו, שלא היה עמהם בחנוכה, לא הוא ולא שבתו, אמר לו הקב"ה חייך שלך גדולה משלהם, שאתה מדליק ומטיב את הנרות (תנחומא ה) ע"כ. ויעש כן אהרן, להגיד שבחו של אהרן שלא שינה ע"כ. וכבר הקשו המפרשים מהו גודל השבח לומר על אהרן קדוש ה' שלא שינה דברי ה'.

ונראה דהנה לכאורה יש להבין, אם כי לא עלה על לבו של אהרן ושבתו לבוא מתחלה ביחד עם שאר הנשיאים להביא קרבן לחנוכת המזבח, מכל מקום אחר שראו כבר שהנשיאים הביאו קרבן, ונשיא אחד ליום הקריב לחנוכת המזבח, הרי עדיין היה גם בידו לעשות כמותם ולהביא קרבנו ביום י"ג, כאשר הם גמרו חנוכתם.

אך הענין הוא, כי מצינו שהתורה האריכה לפרט קרבן כל נשיא בכל פרטיה, ולא כללם כולם יחד, אף שכל קרבנותיהם היו שוות. וכתוב ברמב"ן (ו-ב) והנכון בטעם הכתוב, כי הקב"ה חולק כבוד ליריאי וכומו שאמר כי מכבדי אכבד - (שמואל א ב-ל). והנה הנשיאים כולם ביום אחד הביאו הקרבן הזה שהסכימו עליו יחד, ואי אפשר שלא יהא אחד קודם לחבירו, וכבד את הנקדמים בדגלים בהקדמת ימים, אבל רצה להזכירם בשםם ובפרט קרבניהם ולהזכיר יומו של כל אחד, לא שיזכיר ויכבד את הראשון, זה קרבן נחשון בן עמינדב, ויאמר וכן הקריבו הנשיאים איש איש יומו, כי יהיה זה קצור בכבוד האחרים. ואחרי כן חזר וכללם, להגיד שהיו שקולים לפניו יתברך.

וישוב כתב עוד דיש בזה טעם אחר במדרשם, כי לכל אחד מהנשיאים עלה במחשבה להביא חנוכה למזבח ושתהיה בזה השיעור, אבל נחשון חשב בשיעור הזה טעם אחד, וחולתו כל אחד מהנשיאים חשב טעם בפני עצמו וכו'. וכן מצאו שם במדרש בכל שבת ושבת טעם מיוחד בקרבנו ובשיעורי הקרבן. ולכך הוזה אותם הכתוב לפרט כל אחד בעצמו כאילו לא הוזכר האחר. ואחרי כן כללם כאחד, לרמוז כי בעת אחת עלה במחשבתם להקריב החנוכה, ולא

גדולה משלהם, מה שאתה לא מביא, זה חביב לי עוד יותר ממה שהם מביאים, כי מוכן אתה להיות לכלימה שלא היית בחנוכה, ובלבד שלא תעשה דבר שאינו בלתי לה' לבדו.

ואמר לו שוב 'שאתה מדליק ומטיב את הנרות', כי בהדלקת המנורה היה גם מצות הטבת הנרות, לסלק קודם הדלקתה כל פסולת הנמצא בתוכה מפתילות ושמנים. וזהו עיקר העבודה שאינה כשרה רק בכהן, אבל הדלקתה אחר כך יכולה להיות גם בזר (רמב"ם ה' ביאת מקדש טז-יז). והענין בזה היא, כי הדלקת הנרות רומזת על הדלקת נר מצוה ותורה אור (משלי ו-ג), שאהרן בהדלקתו השפיע בזה שפע של תורה, הרוצה להחכים ידרים, וסימיניך מנורה בדרום (בבא בתרא כה:). אך קודם הדלקתה צריכין הטבת הנרות, לסלק כל פניות ומחשבות של פסולת, מה שאינו בלתי לה' לבדו, ורק אחר הטבתה יש חשיבות להדלקתה. ועל כן אהרן שלא מביא קרבן לחנוכה המזבח רק בשביל שאחרים מביאים, אלא כאשר היא טהורה מכל פניות, הוא מתאים למצות הדלקת המנורה, להטיב מתחלה הנרות ורק אחר כך להדליקה.

*

ובביאור עצם הענין, שסיבבו מן השמים שלא יעלה על דעת אהרן להביא דבר לחנוכה המזבח, כמו שהשיגו שאר הנשיאים, יש לומר על פי מה שכתוב בישמח משה (בפתיחה לספר בראשית) לפרש הכתוב (תהלים קיט-קל) פתח דבריך יאיר מבין פתיים וגו', בהקדם דברי המדרש (ויק"ר ח-ג) על הפסוק (וי-יג) זה קרבן אהרן ובניו, וזה לשונו, רבי יהודה אומר חביב קרבנן של נשיאים לפני הקב"ה כשירה שאמרו ישראל בים וכו'. רב נחמן אמר חביב קרבנן של נשיאים לפני הקב"ה כשני לוחות הברית וכו'. ורבנן אמרו חביב קרבנן של אהרן לפני הקב"ה כקרבנן של נשיאים, בקרבנם של נשיאים כתיב (במדבר ז-יז) זה קרבן נחשון וגו', וכאן כתיב זה קרבן אהרן, עד כאן.

ונראה כוונת המדרש, כי באמת אין לך אדם בישראל שאין לו שעה שחושק לעשות רצון קונו ונותן לב לשוב, והנה אין חסידות כחסידות בתחילתו (רוקח בהקדמה), רק אחר עבור שעה נתקרו וחזרו לקדמותו, אבל הבני עליה כל שעה ושעה כשעה הראשונה, שבכל עת נדמה לו שעתה מתחיל לעבוד להשי"ת, ואין אצלו אמצע וסוף רק תמיד התחלה, ובכל פעם מתחיל לעבוד במדריגה יותר

גבוה. וזהו דברי המדרש, דהשירה שבים היה חביב מאוד לפי שהיה בתחלת כניסתן לקדושה והיה בהתלהבות גדול, עד שהודו מלאכי השרת אז על בריאת האדם שלא יפה קטרגו באמרם (תהלים ח-ה) מה אנוש כי תזכרנו. וכן לוחות הברית שזה התחלת קבלת התורה היה בחשקות גדול, עד שהזהירה התורה בכל יום יהיו בעיניך כחדשים (ספרי ואתחנן ו-ו). וכל קרבן נשיאים שהיא לחנוכה המזבח אחר הקמת המשכן היה בהתלהבות גדול, בראותם כבוד ה' מלא את המשכן והיה חנוכה ראשונה, ולכך היה חביב מאוד כפי הדבקות והתלהבות שלהם. ובאו רבנן ואמרו שקרבן אהרן [המנחת חביתין] אף שהיה בכל יום פעמיים, חביב לפני השי"ת כקרבן נשיאים, שכן דרך בני עליה שכל שעה ושעה אצלם כשעה ראשונה. והנה לפי זה, הפותח ללמוד ההתחלה מאיר אף לפני, וזה שאמר פתח דבריך יאיר מבין פתיים, כלומר שזאת אף פתאים מבינים כשפותחין בדברים יאיר להם, מה שאין כן הסוף. אבל אני פי פערתי לשעבר, ואשאפה לעתיד, כי למצותיך יאבתי ודפח"ח.

והנה לא רק במנחת חביתין הקריב אהרן קרבנו באותה תשוקה ואהבה שהיה לו ביום הראשון, אלא גם בהדלקת המנורה היתה כן, דמבואר ברמב"ן בפרשתנו (ח-ג) ויעש כן אהרן, לומר שהוא היה המדליק אותן כל ימיו. ואף על פי שהמצוה כשרה בבניו כמו שנאמר (שמות כז-כא) יערוך אותו אהרן ובניו, אבל היה הוא מזדרז במצוה הגדולה הזאת הרומזת לדבר עליון וסוד נשגב ע"כ. ופירשו בזה להגיד שבחו של אהרן שלא שינה, שהגם שהדליק אותה כארבעים שנה תמיד בכל יום, ולדעת הרמב"ם (ה' תמידין ג-יב) פעמיים בכל יום, היתה זאת תמיד אצלו כמו ההדלקה פעם ראשונה, ולא שינה, שלא נעשה אצלו ברבות הימים שום השתנות בתוך עבודתו, להיות כמצות אנשים מלומדה ח"ו.

וזאת הראה ה' במה שסיבב שאהרן לא היה בחנוכה המזבח, ורק לשאר הנשיאים הזמינו מן השמים שישתתפו בהחנוכה. כי חנוכה כל דבר הרי אין חסידות כבתחלתו, ובהנשיאים העבודה היותר גדולה אצלם היא, מה שנעשה בחנוכה המזבח. לא כן אהרן הכהן, אצלו עבודת כל יום ויום היא כמו ביום הראשונה, ולא תוגדל אצלו עבודת חנוכה המזבח משאר הימים שלאחריה, ולהורות זאת נסתבב שלא היה בחנוכה המזבח לא הוא ולא שבטו, שיכירו כולם גדול מעלתו, שאצלו אין שום שינוי בין עבודתו כל יום לבין עבודת חנוכה המזבח, וענין חשיבות החנוכה לא נוגע רק להנשיאים הללו שאינם במדריגתו של אהרן.

ונראה דבפרשיות של ספר זו האריכה התורה במנין מספרם של בני ישראל ודגליהם, והבדיל שבט לוי מכולם לשרת אותו, ועבודת חינוכם של הלויים לעבודתם. ויש בזה חיוזק גדול לעם ה', איך כל נפש מישראל חשוב בעיני ה', שכל אחד יש לו מספר מיוחד בשמו ושם אביו, וכמו שנאמר למשפחותם לבית אבותם 'במספר שמות' וגו' תפקדו אותם (א-ב), שכל אחד הזכיר עצמו בשמו ושם אביו, להורות על חשיבות כל אחד במיוחד, שאינו רק עוד מספר בתוך מספרם, אלא יש לכל אחד חשיבות כשלעצמו, כמו ששמו מיוחד לו, ונפש חיה הוא שמו (בראשית ב-ט). ולא עוד, אלא כל אחד מישראל מכוון נגד אות אחת בתורה, ישראל"ל נטריקון י"ש ש"שים ר'בוא איותיות ל'תורה כידוע. וכמו שחסרון של אות אחת פוסלת כל הספר תורה, כן יש לכל אחד מישראל חשיבות מיוחדת אשר רק הוא יכול ליתן אותה להכלל ישראל. וכיון שכל התורה הקדושה היא שמותיו של הקב"ה (זוה"ק ח"ג יג), אם כן כל אחד מישראל הוא שם קדוש משמותיו של הקב"ה, וכאשר היו מונין את ישראל מנאו אז 'מספר שמות', המספר של שמותיו של הקב"ה.

וכמו שכל אות שבתורה משונה מאות אחר, כן יש לכל ישראל תפקיד שונה מחבירו. וכל שבט יש לו מקומו בדגל שלו, אשר צבעו של זה לא כצבעו של זה, כמו אבנו הקבוע בחושן (רש"י ב-א). ועל כן אמר הכתוב שם, איש על דגלו 'באותות לבית אבותם', כמו ששונה אחד מחבירו באות שלו שבתורה, כן מיוחד הוא בדגלו, ולכל אחד יש תפקיד המיוחד לו. וכמו אברי האדם, שכל אבר יש לו תפקיד מיוחד, וביחד נשלם שלימות האדם. ויש בזה חיוזק גדול לכל נפש מישראל.

ועל כן 'אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות', שכולם יהיו פונים לספר חומש הפקודים במדבר, ליקח מזה חיוזק על עבודתו ומצבו בעולם. ואם כי הבדיל ה' את שבט לוי לשרתו, והמה ראשי העדה, מכל מקום לא נגרע חשיבותו של כל אבר ואבר מהכלל ישראל. ולכן כאשר נבחרו הלויים כתבה התורה חמש פעמים בני ישראל במקרא, להודיע חיבתן, שנכללו אזכרותיהן במקרא אחד כמנין חמשה חומשי תורה (רש"י ח-ט).

ובאמת יש לומר עוד, במה שאמרו על אהרן שלא שינה. כי אנשי מעלה הם מתעלים במדריגתם יום יום, ומשיגים השגות בגדלות הבורא מה שלא היה להם מתמול לשלום, עד שהעבודה שעשו עד עתה לא נחשב בעיניהם, כנגד ההשגה שיש להם היום בעבודת קונם. ולכן המצוה שעשו אתמול לא נחשב בעיניהם כלום כנגד אותה מצוה עצמה שעושים היום, אלא היא מצוה חדשה לגמרי שמקיימים הם אתה כעת בפעם הראשונה. וזהו שאמרו בשבחו של אהרן 'שלא שינה', שהגם שהדליק המנורה יום יום, היה זה אצלו כמצוה חדשה שעדיין לא עשאו, ולא שינה (פירושו מלשון ראשון ושני), שחזור ועושה היום שנית מה שעשה אתמול, אלא כל יום היה זה כמקיים זאת לראשונה, בהשגה חדשה שלא היה לו מאתמול.

וזהו מדריגה עילאה, כי בבני אדם פשוטים, המצוה שעושה בפעם ראשונה היא ברום המעלה, ושוב מדי יום ביומו כשעושהו עוד הפעם, הרי זה מתיישן כדיוטגמא ישנה. אבל בצדיקים כל יום המצוה אצלם בתשוקה כיום הראשון, והוא חוזר ועושה שנית ושלישית אותה מצוה כמו בראשונה. לא כן אהרן הכהן, אצלו נשתנה כל יום יום בהשגה חדשה, ומצוה שמקיים היום מתעלה יותר מהמצוה שעשה אתמול, ולא שינה, לחזור ולשנות לעשות המצוה היום כמתכונתו של המצוה אתמול, אלא בכל יום היה כחדשה ממש.

*

והנה מצות הדלקת המנורה היא, אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות. ונראה דאיתא בגמרא (שבת קטז). חצבה עמודיה שבעה (משלי ט-א), אלו שבעה ספרי תורה [דפרשת ויהי בנסוע ספר לעצמו, נמצא שלמעלה ספר לעצמו ושלמטה ספר לעצמו, נמצא ספר וידבר נחלק לשלשה ספרים] ע"כ. ומבואר במפרשים כי בהיות שהמנורה מכוון נגד אורה של תורה, וחצבה עמודיה שבעה, על כן יש גם במנורה שבעה קנים נגד שבעה ספרי תורה ע"כ. ולפי זה הנר האמצעי שבמנורה מכוון נגד ספר במדבר, מתחלת פרשת במדבר עד פרשת ויהי בנסוע, ואם כן יש להבין למה כל הנרות פונות לספר זו דייקא.

הגליון הזה נתגב על ידי

מוה"ר ר' מרדכי אנשיל לאקס הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בארוסי בתו למול טוב	לעילוי נשמות ב"ק הנה"ק רבי אשר אנשיל בן רבי יהונתן בנימין זצוק"ל הי"ד אבד"ק סערדאהעלי - בעל ולאשר אמר ובנו הגאון רבי משה יהודה ב"ן זצוק"ל הי"ד רב הצעיר דקעד"י סערדאהעלי - בעל ויגד משה שענק"ה כ"ז סיון תש"ד לפ"ק תנצב"ה.	מוה"ר ר' יצחק אלעזר ווערצבערגער הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בארוסי בנו למול טוב	מוה"ר ר' לוי יצחק קויפמאן הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהכנס בנו לעול התורה והמצות	מוה"ר ר' שלמה האפמאן הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בתגלחת בנו למול טוב
---	---	---	---	--